

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925 чылда үндэзилетинген.

1951 декабрь

5

СРЕДА

№ 239 (2413)

ӨРТӨЗ 20 КӨП.

Иосиф Виссарионович СТАЛИН.

Сталинчы Конституцияның тугунуң адаа-биле

Бо хүн бистин Төрөөн чуртувус Сталинчы Конституцияныч — тилеэн социализмниң конституциянычын, делегейде, эн-де демократтыг конституцияныч хүнүн өөрүшкүлүү-биле байрлап демдегел турар.

Он беш чыл мурунда, 1936 чылдын декабрь 5-те Советтерниң 8-ки Оңза Бүгү-эвилел съездине ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алган. Төгүдө канчаар-даа аажок улуг ол документ бистин чуртувуска социализмниң тилеэнин хоойлуудуп доктааткан.

Бистин чуртка социализмниң бүгү делегейге төгүлүг тилелгезин большевик партияныч, муракчы кижин төрөлгөтөниң генийлиг баштыңчызы улуг Сталинниң башталгазы-биле чаалап алдынган. ССРЭ-ниң Конституциязының үндэзилекчизин эш Сталинга кызыгаар чок ынакшылының болгаш бердингениниң демдээ болдуруп, совет улус ССРЭ-ниң чаа Конституциязын Сталинчы Конституция деп адаан. Сталинчы Конституцияда социализмниң улуг тилелгелери алдын үжүктөр-биле бижитинген.

Бистин чуртувуста социализмниң принциви: «Кижин бүрүзүндө оон шыдаар шаа-биле, кижин бүрүзүңгө оон — күш-ажылы-биле» деп принцип боттанып турар. Совет хамааттылары ажылдаар, өөренир, кыраанда, азы ажыл кылып шыдавастанда материалдыг хандырылганы алыр эргелиг. Олар сөстүн, парлалганын хосталгазы, хуралдар болгаш митингилер, чыскаалдар болгаш демонстрациялар кылырынын хосталгазы, ажылчы чоннарның язы-бүрү организацияларына болгаш нитилелдеринге катыгарынын хосталгазы чижектиг канчаар-даа аажок улуг хосталгаларын эдилеп турарлар.

Совет чуртувуста чажыт бадмлашкынын бүгү-нитин, ден болгаш дорт сонгулда эргези боттанган, херээжен кижин күрүнеңин ажыл-агый, культура болгаш нити политиктиг эмдыралынын бүгү адырларына эр кижилер-биле денге киржир эргелиг.

Сталинчы Конституцияныч улустарынын хосталгазы, ден эргези болгаш

кады ажылдажылгазынын принциптеринге үндэзилетинип тургустунган.

ССРЭ-де шупту дарлакчы энгилер, кижини кижин дарлаар чорук узуткатынган болгаш ажылчынар, тараачынар база интеллигенция чангыс эп-сеткил-биле коммунисттиг нитилелди кады тургузуп турарлар. Ол нити сорулганы болгаш ажылдын ачызы-биле совет нитилелдин мораль-политиктиг чангыс эви тургустунган болгаш быжыккан.

Бистин чуртувустун амалдарында болгаш ол ханы ескерлиширинде ниң ССРЭ-ниң чаа Конституциязында хоойлудуоткан. ССРЭ хөгжүлгенин чаа үезинче — социализм тургузушкунун доозарынын болгаш социализмден коммунизмче чортуу шилчиринин үезинче киргенинин дугайында бүгү делегейде төгүлүг болушкунун Сталинчы Конституция быжыглап турар.

Советтиг нитилел болгаш күрүнө тургузуу бодунун тилелтербес күштүн болгаш боттунун немес-фашисттиг эжелекчилерге улур Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайынынын чылдарында көргүскөн. Совет тургузуунун канчаар-даа аажок артык шынарлыг дайын сөөмүндеги чылдарда чаа күштүү-биле илерезин. Совет улус Ленин—Сталинниң партиязынын удуртулгазы-биле кыска хуусаада улус ажыл-агыйын катап тургускан, социалисттик экономиканын болгаш культураны күчүлүг чаа көдүрүшкүнүн чедип алган. Дайын сөөмүндеги сталинчы беш чылдың планы хуусаа бетинде күсүттинген. Совет Эвилелиниң улустары ам улус ажыл-агыйын улам күштүү-биле сайзыратышаан, бойдушту чаартырынын сталинчы программанын болгаш коммунизмниң улуг тудугларын чедишкенини боттандырып турар.

Делегейде баштайгы социалисттик күрүнеңин төгүлүг дуржулгазы бүгү делегейге канчаар-даа аажок улуг ужурудузгалы. ССРЭ-ниң үлгери улус демократияныч чурттарынын болгаш Кыдат Улус Республиканын чаа амдыралды тургузуу турар ажылчы чоннарын сорук кии-

рип, бүгү чурттарын ажылчы чоннарын тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселче кыйгырып турар.

Совет Эвилели — тайбынның быжык чөлөнгичи. Оон ленинчи-сталинчы шылгарангай даштыкы политиказы болза, тайбынның болгаш айыыл чок чоруктуң, улустарын ден эргезинин болгаш найыралынын политиказы. Ол политиказы бүгү депшилгелиг кижин төрөгөтөн деткип турар.

Буржуа конституциялар капиталисттик нитилелди быжыглаарынче угланган болгаш дарлады хевээр артырарын дүрүмчүлүп турар. Американың империалистерге баштаткан дайын кыпсыкчылары ССРЭ-ге болгаш улус демократияныч чурттарына удур кем-буруулу дуйныны белектер, боо-чепсекти калчаалы-биле көвүдөтүп турарлар. Улуг Совет Эвилелинге баштаткап тайбынның, демократияныч болгаш социализмниң лагери империалистерниң ол планын үзе шаап шыдаар Оон тодаргай барымдаазы ямгы үезин эң күчүлүг шимчээшкини болур тайбын талалакчыларынын шимчээшкининин бүгү делегейде калбарышкыны.

Совет Эвилелиниң улустары, оон иштинде бистин Тыва автономнуң областын ажылчы чоннары, Сталинчы Конституцияныч хүнүн социалисттик тайбын тургузушкунун фронтунда чаа-чаа чайынанчак чедишкени-нер-биле ужуражып турарлар. Ам болур улус судтарынын сонгулдалары Сталинчы Конституцияныч чаа кайгамчыктыг тилелгезинин илерелгези болур. Ол сонгулдаларга бистин чуртун ажылчы чоннары делегейде эң демократтыг конституцияныч үндэзилекчизин, ынак баштыңчызы болгаш башкызы улуг Сталинга кызыгаар чок бердингенин, сырый катышканын база катап көргүзерлер.

Сталинчы Конституцияныч тугунун адаа-биле, улуг Сталинниң башталгазы-биле бистин чуртувус коммунисттик тургузушкунга чаа-чаа улуг чедишкенин чедип алыр.

Бо хүн — Сталинчы Конституцияның Хүну

ССРЭ-ниң Конституциязының генийлиг чогаадыңчызы совет улустун шылгарангай башкызы болгаш баштыңчызы улуг Сталин делгерезин!

Москвачылар тайбынның ээлчээнде

Миллион-миллион москвачылар боттарынын аттарын Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырынын адаанга салганнар. Металлургулар, тудугчулар, пещүлер, ядик кылыкчылары болгаш өске-даа профессионалдыг ажылчылар боттарынын салган аттарын кызымакай күш-ажылы-биле быжыглап турар. Профессионалдар Эвилелдеринин Москва хоорай Чөвүлелиниң СЭТА-ның корреспондентизинге медээлээри болза:

Тайбынның ээлчээнин хүнеринде айсылалдың үлетпүрүнүн язы-бүрү адырларынын 150 ажыг бүдүрүлгелери Бүгү-эвилелдин социалисттик чарыжынын бир дугаар черин алган. 5 заводтарга коллективтиг станочуву күш-ажылдын бүдүрүлгези деп атты база катап тывыскаан, база 23 заводтарга болгаш фабрикаларга кончуг эки шынарнын бүдүрүлгези деп атты тывыскаан. Чүгле чийк болгаш чурт үлетпүрлеринин кончуг эки продукция үндүрүлгези дээш чарыжында 90 муң ажыг стахановчулар киржип турар. Станок тудуунун, элктротрактор заводтарында болгаш элктри үлетпүрүндө ажылды дүргөн арга-биле кылырларын саны 9 муң четкен.

С. М. Киров аттыг «Динамо» заводу Волга-Дон каналынын тудууга хергелээр нарын элктри дерилгелерин хуусаазындан ийи ай эрте кылган. Дарган Глазуновтун бригадасы алган хүлээлгезин ажыг күүсетпишаан, 17 тонна металлды камнап алган.

Беш улуг күрүнедерин аразынгч Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырынын адаанга Щербаков аттыг комбинаттын ажылчылары аттарын салышаан, аңаа алган хүлээлгелерин күсүткеннер. Ол коллектив онаалгадан ажыг 765 муң метр торгу пестү ажылдап кылган. Ф. Э. Дзержинский аттыг «Трехгорная мануфактура» комбинаттын, «Буревестник», «Компрессор» фабрикаларынын болгаш өске-даа бүдүрүлгелеринин коллективтери тайбын талалакчыларынын Бүгү-эвилел конференциязынга күш-ажылчы улуг чедишкени-биле ужурашкан. (СЭТА).

Маадыр хоорайнын стахановчуларынын күш-ажылчы белээ

ОДЕССА. СЭТА-ның корреспондентизин Одесса бүдүрүлгелерин алдарлыг стахановчулары-биле беседа кылган.

Радиал станоктар заводуң дарганы Сталинчы шааналдын лауреады Григорий Неженковтун чугаалааны болза:—Тайбынның херезин быжыглаарынга эң-не шычы хөрөңги болза, бистин Төрөөн чуртувустун байлаан стахановчу күш-ажыл-биле улгатырары болур. Мен ноябрь 27-нин ээлчег онаалгазын 725 хуу күүсетим.

А. Марти аттыг судно септелге заводуңун хемчээкчизи Семен Халфитин чугаалааны болза:

—Мен ноябрь 27-де «Кремль» деп танкерин кол шимчедикчизинин цилиндринин блогуңун харысалгалыг деталынын хемчээлин кылдым. Ол ажылды кылырынга менээ 22 шак онаажыр турган. Мен ону 7 шак дургузунда кылган мен. Ноябрь онаалгазын барык-ла ийи катап ажыг күсүетим. Тайбынның херезин мээң чаржып турарым тайбын камгалалынын Совет Комитетинин кижигүнү, Ленинградтын «Красный выборжеч» заводуңун хемчээкчизи эш Дудининге дамчыдарынарны диледим. (СЭТА).

Чыл дургузунда тараанын ийи дүжүдү

ЛАГОДЕХИ. (Грузин ССР). Лагодехский районун «Шрома» деп миллионер колхозу беш ай бурунгар арбай дүжүдү ажаап алган шөлүндөн кукурузанын бай дүжүдүнүн ажаап алышынын дооскан. «Шрома» колхоз сугаттыг шөлүдерден бир чылда тараа культура-ларынын дүжүдүн ийи катап алыр чорукту элзэн каш чылдарын дургузунда ботландырып турар. Амгы ол, ийи катап дүжүт ажаап алган участкастун гектар бүрүзүндө 31 центнер арбайны болгаш 40 центнер кукурузаны ажаап алган.

Лагодехский МТС «Шрома» колхозтун дуржулгазын районун өске көдээ ажыл-агый артельдеринге база непередип турар. (СЭТА).

Улус судтарының сонгулдаларына чедишкенин ужуражыр

Киргизияның агитпунктуларында

ФРУНЗЕ. Киргизияның найсылалында, муруну чүктүн шахтерлар хоорайларында, Тянь-Шаньның бедик дагларда кишлактарында агитпунктуларынын оттары кежээнин чырып турар. Ам болур деп турар суд сонгулдаларына алдар болдурган беседалар, лекциялар болгаш илеткелдер эртип турар.

Джалал-Абад областын Учтерекский районун «Узгоры» колхозунун хойжулары хойлары-биле он километр ажыг черге кыштаглаары-биле чорупкан. Партия организациязында делгем өгдө агитпунктуну тургускан. Сөөлү хүнерин дургузунда маңаа: «Совет сонгулда хоойлууду буржуа чурттарын сонгулда хоойлуудан артык күштүү», «Совет суд социалисттик өңчүнү камгалдында» болгаш оон-даа өске темаларлыг лекцияларны кылган.

Иссык-Кульде Рыбаче деп порт суурда агитпунктага болган «Ленин биле Сталин — социалисттик хоойлу дугайында» деп темалыг лекция, сонгучуларга дыка солун болуп эрткен. Сонгулда кампаниязынга алдар болдурган лекциялар номчулгаларын политиктиг болгаш эртем билги непередиринин талазы-биле нитилел бүдүрүлгелерде болгаш колхозтарда организастан.

(СЭТА).

Эки ажылдыг агитпункт

Кызылдың көдээ районун Сесерлигдө Баян-Хем сонгулда пунктуу районун иштинде сонгулда пунктуларынын дээрзи болуп турар.

Агитпунктунун иштин, даштык эки каастан шимзэн. Ол ажылдарга Никола башкызы Шадрин, комсомолчулар Күчүн, Каваа олар эки киришкеннер.

Сонгучуларнын даңзылары ас-

тынган болгаш сонгучулар боттарынын аттарын хынаан.

Сонгучулар ортузунда 16 агитаторлар үргүлчү ажылдап, РСФСР-нин улус судтарынын сонгулдаларынын дугайында Дурмуңу, Улуг Октябрьнин 34 чыл оюн таварыштыр эш Л. П. Бериянын илеткелдин болгаш совет судтун дугайында илеткелдерин, беседаларын, солун номчулгаларын чорудуп турар.

Суд сонгулдаларына Тожуда белеткелдер

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Ам удавас болур деп турар улус судтарынын сонгулдаларына белеткел ажылдары Тожу районда чедишкенин чоруп турар. Улус судтарына сонгулдалар чорударынын талазы-биле районда 6 сонгулда пунктуларын тургускан болгаш оларнын шимелдизин эки кылган. Сонгулда пунктуларынын чанында агитколлективтерде 125 агитаторлар ажылдап турар.

Улус судтарынын сонгулдаларына халбаштырган хуралдар, районун улус шимчедикчизинге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар депшилгезинин хуралдары болгаш районун сонгучуларынын сонгулда мурунун хуралы болза, совет нитилелдин чангыс эвин, коммунистерин болгаш партия кижигүнү эвестерин сталинчы блогуңун быжык база катап көргүскөн.

Районун улус шимчедикчизинге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар депшилгезин болгаш регистративтиг улус судтарынын составында районун ажылчы чоннарынын, колхозчуларынын болгаш интеллигенцияларынын муракчы кижилерин сонгучулар депшилди үндүргөн. Ычангаш ам коммунистер-

ниң болгаш партия кижигүнү эвестерин сталинчы блогуңун кандидаттары дээш агитация ажылы калбарып турар.

Агитаторлар бо аразында сонгучулар ортузунда «Совет судтун демократтыг үндэзилгени», «совет судтун кижизиндикчи роли», «совет хамааттыларынын эргелери болгаш хүлээлгелери», «улус суду социалисттик өңчүнү камгалаары дээш демиселде» болгаш оон-даа өске темаларлыг 49 лекцияларны болгаш политиктиг илеткелдерин 1757 кижиге номчаан болгаш 294 беседаларны болгаш солун номчулгаларын 2268 кижиге кылып берген.

Агитаторлар улус судтарынын сонгулдаларына ажыл-агый талазы-биле чаа-чаа чедишкенин ужуражыр төлээде, күш-ажыл фронтунга улам идеялык ажылдаарынче ажылчы чоннарын кыйгырып турарлар. Районун колхозчулары болгаш бүгү ажылчы чоннары улуг башкы Сталинниң мурунга алган социалисттик хүлээлгелерин алдарлыгы-биле күсүеде дээш күш-ажылчы чаа бедик көдүрүлүшкүнче хайныгып үнгөн.

Чөөн-Хемчик районда

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун партия, совет болгаш хөй нити организациялары улус судтарынын сонгулдаларына белеткел ажылдарын нитизин-биле багай эвес чорудуп турар.

Улус судтарына сонгулдалар чорударынын талазы-биле сонгулда пунктуларынын шимелдизин кылды дооскан. Сонгучуларынын ат-даңзыларын чогуур өйүндө азып кылган. Сонгулда пунктулары одаар чүүл, чырыкты болгаш өске-даа эргежок чугула чүүдө-биле хандырган. Сонгулда пунктуларын сонгулда материалдары-биле хандырган.

Чадаанада «Искра» болгаш Хорум-Дагда Жданов аттыг колхозтарда сонгулда пунктулары эң эки шимелдиг болгаш үлгелерди болуп турар. Ол ышкаш районун ырак сумузу болур Иймен Шом-Шумда сонгулда пунктузунун белеткел база эки. Ол сонгулда пунктузунун ажылынга дузалажыры-биле райкүсүкомнун ынаар чорутул төлээни эш Даржаа эки ажылдап турар. Хөндөргей болгаш Бачи-Тала сумдарында сонгулда пунктулары бая багай эвес белеткелдиг болуп турар.

Районун улус шимчедикчизинге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар депшилгезин. Кандидаттарны чангыс аай дугуржуп алырынын сонгулда мурунун хөй кижин киржичилиг хуралдары эртен болгаш депшилтирген кандидаттар регистративтиг. Районун улус шимчедикчизин болгаш улус төлээлеринин кандидаттарынга сонгучулар районун ажылчы чоннарынын колхозчуларынын болгаш интеллигенциязынын муракчы кижилерин депшилди үндүргөн. Ам коммунистерин бол-

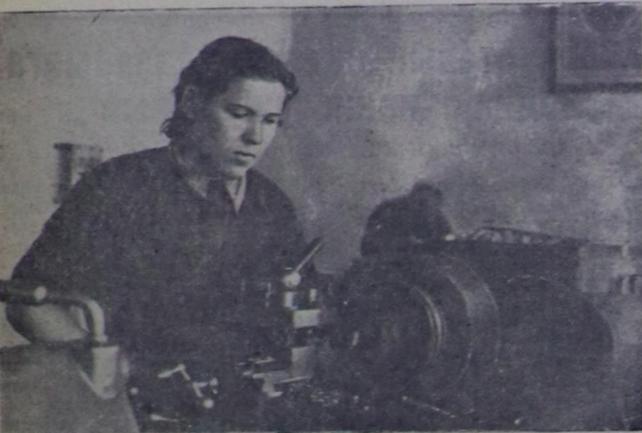
гаш партия кижигүнү эвестерин сталинчы блогуңун ол кандидаттары дээш массалыг агитация ажылы калбарып турар.

Районун улус шимчедикчизинге депшилтирген кандидат эш Раиса Александровна Кротова сөөлүг хүнер иштинде Баян-Тала, Хөндөргей, Чадаана сумуларынын болгаш көдээ ажыл-агыйнын дуржулга станциязынын сонгучулары-биле ужуражып чоран болгаш отчөттүг үезин иштинде район судунун чорудуп келген ажылчынын дугайында отчөт илеткелдерин кылып берген. Ол хуралдарга сөс ап чүве чугаалаан сонгучулар район судунун ажылында чепестерин илередип шүгүмчүлөвишаан, моон сонгаар район судунун ажылы экижидер талазы-биле боттарынын тодаргай санал онаалдарын берип турганнар.

Улус судтарынын сонгулдаларына белеткел ажылдары районун девискээринде чер болганда-ла дески эки эвес чоруп турар. Чижээ, район төвү Чадаана хоорайда сонгулда пунктузунун ажылы кайы-даа талазы-биле районун көдээ черлеринде сонгулда пунктуларынын доразы болуп турар. Сонгулда пунктузунун ишти, даштын амдыгаа чедир чогуур негелдизинге чедир шимеп кылбаны, көсүк агитациянын чүүлдерин кончуг чедимче чок кылган болгаш сонгучуларнын даңзызын кончуг харысалга чогу-биле кылганын тундунде элзэн хөй сонгучулар нити даңзыга кирбейн чыдып калган турганын сөөлүг хыналда-биле илередип тыпкаш, эде кылыр ужурга таварышкан. Шах ындыг янылыг чедимче чок фактылар Чыргак болгаш Шем сумуларында база бар.

Сталинчы Конституциянын херелинин адаа-биле

Ажылдаар эрге

Чурукта: Шагаан-Арыг МТС-зиниң токари, хүн-бүрү нормазын 115—120 хуу күүседип турар Т. Бескончина.

Алдарның херээ

Мен ам 59 харлыг мен. Ооң баштайгы үжөн чылдарын байларга хөлөчкөп эртергеи мен. Ол дээрге, амдырал эвес ёзулуг хилнчек чоран. Ынчаарда мен ышкаш чүгеге чедимес хөрөнгү чык яды араттарны ол шагнын эоле-чагыргалары кижип деп безин сачывайн чорду. Революцияның ачызы-биле мен ышкыл хөлөчкү араттарга чаа амдыралдык оруу ажытынган.

Оон бээр-ле мен хостуг күш-ажылды кылып эгеледим. Эң баштай, 1923 чылда Эйлинг-Хеминиң алдын черинге ажылдап кирдим. Анаа /кады ажылдап тургаа орус эштерим мени ынчаарда-ла бызаңчыла мергежиңип ал деп сүмелзени ёзуугар ол өөренип алган чаа мергежилмни кагбас деп быжы-биле шиттирден алган мен.

1930 чылда бистича Эйлинг-Хем сумузуңга бир-ле дугаар МЧАЭ органнастатынган. Анаа кирип алдым. Ол үеден бээр-ле мен колхозтуң тудуг ажылында ажылдап турар мен. Сөөлгү беш чылдарын иштинде 84 бажыңнарын, сумуда ийн школаларны, кижип болгаш мал эмбелгелериниң бажыңнарын, көдээ магазинниң бажыңнын тудуп тургузарына кириштиң.

Күш-ажыл бисте алдарнын, мадырлыг чоруктуң херээ. Күш-ажыл бугу үнелиг чүүдлерни тургузар. Коллективтик күш-ажылдың күнелинде бистин Сталин аттыг колхозу-вус бай шыырак-даа. Ооң кежигүннери өөрүшкүлүг, аас-кежиктик чурттап турар бис.

К. ДАРЖАА,

Улуг-Хемде Сталин аттыг колхоз-тун бызаңчысы.

Дыштанылга—бистин эргевис

Совет хамаатыларының өске бугу эргелери-биле кады дыштаныр эргени Сталинчы Конституцияда айтыр-кан. Ол эргени чүгүле дүрүмчүткен эвес, харын ону хамааты бүрү-зүңүн эдилээринге бугу чүүдлерин бистин чуртувуста тургускан.

Сес шактыг ажыл хүнү, чыл бүрүнү ээлчеглик шөлээзи-биле кал-а, ажылчы чоннарга санаторийлерини, дыштанылга бажыңнарын, клубтарын калбак четкизин совет күрү-не тургускан.

Бо чылын мен халас путёвка-биле чурттуң бир улуг курорт чери болур Кисловодскке дыштанып чорааш, бистин күрүневис хамаатылары-ның дыштанылганын канчаар ханды-

рып турарын магадап көргөн мен. Ында Совет Эвилелиниң хөй националдарнын төлөөкчилери-биле кады дыштанып мен. Курортта бугу хандырылганы кижип көргөш бистин большевик партиясынын, совет чазаавыстын, улуг башкы Сталинчы совет кижилер дугайында сагыш салыныктын улам-на тодазы-биле бүзүрөп көөр. Ол дыштанылга болгаш сагыш салыныктын бистин улуг Төрзөн чуртувустун херээнге, тайбының херээнге күш-ажылчы, билини улам-на улуг-биле бээринче кижини сорул күш кирип турар.

И. БОРИСЕВИЧ,

облеспромнун ажылдакчысы.

АЛДЫН ХООЙЛУНУ ЫРЛААЛ

Улуг-Хемни калырыпгар
Улуг күштүг изиг-ле чок.
Улузумдан хосталган
Ушта согар күчү-ле чок.
Чүге дизе алдын Хоойлу
Чүктер сана тиялет турда,
Аштырбас күш, актыг шык-даа
Ажылчы чон талазында.
Үнген хүнү кезээ-мөңгө
Дуглап шыдаар булут-ла чок.

Уругларнын эртер оруун
Дужай чыдар моондук-ла чок
Чүге дизе алдын Хоойлу
Чүктер сана чырып турда,
Оолдун, кыстың оруу ажык,
Ону дуй каар күштүглер чок.
Ыйдынавас кан дег күштүг
Сталинчы совет чонун
Алдын хүн дег Хоойлузун
Алгаалынар, ха-ла-дучма!
С. СЮРЮН-ООЛ.

Улуг өөрүшкү

Делегейде дээди шынын улуг Хоойлузу — Сталинчы Конституция яды-түрени чоран ажылчы чоңга хостуг ажылдаар, дыштаныр эргелерден ангыла кандыг-даа эртемге өөренир эргени кижип төрелгетениң төөгүзүндө бир-ле дугаарында хандырган.

Пугу совет кижилер-биле кады Сталинчы Конституциянын хандырганы өөренир эргени ачызында мен ортумак башкы эртемниң чедип алганымны бо хүн өөрүп демделгээр хүдээлгелиг мен. Кыды: турар ажы-

лым бистин чуртта ажылдың өске хевирлери ышкаш алдарлык, хүндүлүг болуп турарыңга хоойлу ёзуугар чоргарланып чоруур мен.

Бистин аныяк салгакчыларының коммунизмниң ёзууңга, Төрзөн чуртувун болгаш бугу бурунгаар деп-шилгелиг кижип төрелгетениң дээди баштыгчылары Ленин—Сталин-ның херээнге шуут бердинген кылдыр кижизидер—деп алдарлыг ажылды күүседип турар мен.
Башкы О. ДОЛГАР.

Колхозчу аас-кежик

Большевик партия, совет эрге-чагырга бистин чурттуң бугу улус-тарыңга, оон иштинде херээжен чоңга эр улус-биле бир дөмей ден эргени, хостуг, аас-кежиктиг амдыралды тысып берген.

Чаа-Хөл районун Молотов аттыг колхозунуң кежигүнү, колхозта херээженнер организакчысы Т. Сендиктиң амдыралы болгаш ажыл-чорудулганы бо дугайында талдаргай барымдааларын бирээни болур. Төрзөн колхозу оон муракчы күш-ажылы болгаш хөй-инитиниң ажылынга идепкейлиг киржилгенин үнелеп көргөш, анаа чаа бажыңны тудуп берген.

Ол бажыңнын узун дурту 7 метр, дооразы 5 метр, бажыңнын соңгаларын хүн дээр талакы кылганы-биле кижиниң чуртталганыңа кончук таарымчалыг. Бажыңнын ханаларының иштин, даштын малгаштааш агарты чугайлап каан.

Колхозчу Т. Сендик мурнунда кидис өгө чурттап чорашан, культурулг чуртталганы күзеп чорза-даа, ону чедип ап шыдаваан болгаш шыдаанмас-даа турган. Ам ол чылыг, чырык, делгем бажыңнында дыка культурулг чурттап турар.

Ханада Ленин, Сталинчы чуруктары бар, оон чанында «Шын», «Тываның аныяктары», «Тувинская правда», «Сылдысчыгыш» солуннары дугаар айы-биле көктөш азып алган. Быжыңнын иштин хүн-бүрү арыдыр чуп, аштап каан турар. Кежээ лампа чырыныга Сендик боду солун номчуур, уруглары кичээл кылдыр.

Эш Сендик ВКП(б)-ниң кежигүнү. Колхозтун иштинде шалыпчыларын бирээнигө ол санадып турар. Колхозчу херээженнерни колхоз бугурулузениң ажылыңче эвилелдевишаан, агитас-массалыг ажылды колхозчулар ортузунга чорудуп турар. Ам улус судтарының сонгулдаларының үзүндө колхозта агитпунктуң идепкейлиг агитатору болуп, солун номчулганын чорудуп, РСФСР-ниң улус судтарының сонгулдаларының дүрүмүн сонгукчуларга таныштырып турар.

Эш Сендикти эртен сонгулда-биле суму Сөвединиң депутатынга сонгаан, ам улус судтарының улус төлөөзиниң кандидатынга депшиткен.

Сендиктин амдыралы болгаш ажыл чорудулганы бистин колхозчу херээженнеривиске үлгээр болур.

Өөренир эрге

Чурукта: Чаа-Хөлдүн Кара-Тал школазының өөреникчилери кичээлде.

Эртемниң бединче

Совет Тываның чүс-чүс мүн оолдар болгаш кыстары хөй национал бугу совет аныяктар-биле бир дөмей өөренип, эртем билигни шингээдиң ап турар.

Шаанда яды тыва араттарың уруг-дарың каа эртем-билг чедип ап чоран ийик, чок-ла болгай. Чүгүле каш санныг феодалдарың уруг-дарың бижикке өөренип чордан.

Ам бистин ажылчы араттарың-тың ажы-төлу чаа, чараш школарда өөренип, бүрүн хандырылгада туруп турар.

Колхозчу араттың оглу мен, Улуг октябрьниң болгаш Сталинчы Конституцияның ачызында өске эш-өөрүм-биле бир дөмей билгилерни шингээдиң ап тур мен. Мен бо чылдын Кызылдың башкы училищениң дөрткү курсун доозар мен. Мээң амдыра-

лымны чугаалап четпес. Долу хандырылгада мен. Школаның дооскаш, келир үениң, коммунизмниң каадырлары болур ажылчы араттарың уругларың эртемге өөрөдир башкы болур мен. Мээң күзелиң боттаныр ужурулг-даа.

Мээң улуг угбам ортумак эмчи эртемни чедип алган болгаш ам чонунуң кадыкшылы дээш ажылдап турар. А ийн дудмам школада өөренип турар.

Биске шак мындыг өөрүшкүлүг аас-кежикти эжеп берген совет чазака, большевик партияга, Сталинчы Конституцияның чогаадыкчызы улуг башкы Сталинга өөрүп четиргенимни чүрээмниң ханызыңдан илередиң тур мен.

К. МАДЫ,

студент.

Кырганнар бисте хүндүлүг

Ижевск заводунуң ажылчыны кижиниң өг-бүдөзүңгө төртүңгөш, хааның үениң аар-бергэ дарлалыңын адаанга өзүп келген мен. Ол үеде эң хөй шакта, эң-че хөй ажылды кылгаш, эң-не эвээш хөдөзи ап, чүгү-лениң чурттаарының аргазы-биле ле бир дун-хүнүң иштинде бир каттап чөй чоруктар биске эвээш эвес таварып турган.

Ындыг човуандан бисти Октябрь революциязы алдырып алган.

Ажылчы чонун коргунчуг амдыралче база каттап сугар дээн Вологовка удурткан Белодарск дунчузун чылча шавары-биле 1918 чылда Кызыл гвардияга кирген мен. Ол үеде эгелээш, 1921 чылга чедир парти-

заннар-биле кады актарга удур тулчул чоруп турган мен. Ол тулчулчу-куннарга каш каттап зар балыгланган мен.

А бо хүн, мен 2 дугаар чергениң инвалитинге санадып, ажыл кылып шыдавас-даа болзумза, чир чөм үстү бээрине, азы уругларыңны өөрөдиргези үстү бээрине деп сестип, коргарын-даа билбес мен. Чүгү-дизе, уругларыңны школага өөренир күрүне дузаалап турар, а бодуму күрүнеден пенс биле үргүлчү хандырып турар. База чылдын-на күрүнең хөрөнгизи-биле курортка эмнедиң турар мен.

А. САДЫРЕВ,

Ийиги чергениң инвалиди.

Тиилээн социализмниң Конституциязы

(ССР Эвилелиниң Конституциязын хүлээп алган хүндөнд бээр 15 чыл болганыңга)

Совет улус Ленин—Сталинчы партиязының удуртулганы-биле төрүдүг кыска хуусаада шаандагы сааның Россияны чыдып калган гвардыг чурт турганыңдан күчүңүг индустриялыг колхозчу күрүне кылдыр хуулуурган.

Совет Эвилелинге социалистик экономка базиниң болгаш анаа аарышкан надстройканың тургусуңганы тиилээн социализмниң делеренгей, төңчүзүңгө чедир шыңчы демократтыг чаа конституциязының үндэсин хоойлузуңуң) төртүңгөш эрген. Ындыг Конституцияны тургускан. Ол болза Сталинчы улуг конституция. Ону амдыралга эне демократтыг арга-биле ажылдап алган болгаш кириген. Бүгү совет улус бодунуң Конституциязын кып тургузарыңга киришкенер.

Амгы үеде ийн хевирниң буржуа алгаш социалистик конституциялар. Пролетариаттың диктатуразы-ның функцияларын боттандырып турар ССРЭ-ниң Конституциязы, эвилелешкен болгаш автономнуд совет республикаларының Конституциялары болгаш улус-демократтыг республикаларының Конституциялары бир дөмей социалистик хевирниң конституциялары болур. Социалистик вириң конституциязының идеалыг өвүр-хевир болза, 1936 чылдын кабр 5-те хүлээп алдыңгы, совет улус Сталинчы Конституция деп тастуу-биле адааны ССРЭ-ниң конституциязы болур.

Буржуа конституциялар болгаш социалистик конституциялар бугу алдары-биле бот-боттарыңга удур-нышкак.

Капитализмниң принциптеринден ген болгаш оон кол турштарың мадалап турар буржуа конституциялардан Сталинчы Конституция экономканың социалистик тургу-

зуңга суурлатыңгы турар, ону илередиң, быжылап турары-биле ылгалдыг. Капиталистик тургузунуң узуткааның фактызыңдан, ССРЭ-ге социализмниң тиилгезиниң фактызыңдан ол үнүп турар. Ол болза, социализмниң принциптеринге болгаш турштарыңга (бугу-рулгениң чепсек-херекселдеринде социалистик өңү-хөрөңгини тургусканы, мөлчүлгени болгаш мөлчүктү аңгыларны узуткааны, ажыл чок чорукту узуткааны, база күш-ажыл—ажыл кылып шыдаар кижип бүрүзүнү хүлээлгези болгаш алдарының херээ болуп болуру-биле) үндэсиниң турар.

Нийтиел удурланышкы аңгылардан тургустуңганын, нийтиелден күрүнеден удуртуру (диктатура) буржуазияга хамааржыр ужурулуң, хөрөңгитен аңгыларга ажыктыг нийтиниң корум-чурумнарын быжылаарыңга конституцияның херектин буржуа конституциялар ытывайн эртин турар. Олардан Сталинчы Конституцияның ылгалы болза, социалистик нийтиел найыралдыг ийн аңгылардан: ажылчынаадан болгаш тараачынаардан тургустуңганы-биле, эрге-чагырга ол ийн аңгыларга хамааржыры-биле, нийтиелден күрүнеден удуртуру, оон муракчы аңгызы—ажылчыны аңгы боттандырып турары-биле ылгалдыг.

Бодунуң үндэсиниң-биле националистиг болуп турар буржуа конституциялардан Сталинчы Конституция ханы интернационалды-биле ылгалып турар. Нийтиелден ажыл-агый, күрүне, нийти-политиктиг болгаш культура амдыралының бугу алдарында бугу нациялар болгаш расалар ден эргелиг болуп турары-биле ол тургустуңган. Совет күрүне хосталга дээш, хамаарышпас чорук дээш, улустарың хүндүлөп көөрү

дээш демиселчилерниң авангарында турарын бугу муракчы кижилер көрүп турар.

Буржуа конституциялардан Сталинчы Конституцияның ылгалы болза, ёзулуг туолуңга чедир шыңчы демократизм-биле шыптылган үндэсин хоойлу болур. Ол, хамаатыларның ден эргезиниң принципни будулдар болгаш ызыгарлар чоруктан шуут хостуг. Эр, херээжен кижилерниң аразында, «сууржуннар» биле «сууржун эвесериниң», эртемниглер биле эртемниг эвесериниң аразында эргелериниң талазы-биле ылгалды ол хүлээп албес. Анаа бодунуң эргелериниң талазы-биле хамаатылар ден болуп турар.

Сталинчы Конституцияның онза чүүлу болза, хамаатыларның эргелери чүгүле быжылап каары-биле кызыгарлатымнай, харын ол эргелерни бадтыкап хандырыныче, оларны боттандырының аргазың, че угланган турары болур. Оон демократизм болза, буржуа «демократизмден» үндэсин дөү-биле ылгалдыг социалистик демократизм болур.

Буржуа күрүнелерниң практиказының көргүзүп турары болза, Конституцияның демократтыг эргелерин үрөп эгелээр болур. Конституцияның хажыдышыкыны язы-бүрү хевирлер-биле, ылангыга конституцияга удур хоойлуларын үндүрөп хевир-биле болуп турар. Чижээ, конгресстин, президентиниң, дээди судтун, өске-биле чугаалаарга АКШ-тың бугу күрүне органның ажыл-чорудулганын углап башкарып турар америктиң реакциялыг бөдүктери америк конституцияның шыңгыны аас-биле даңгырагалп турза-даа, а херек кырында оон үндэсиниңге тылпы келген чамдык бичин демократтыг байдалдары хажыдып үрөп ту-

рар. Олар 1940 чылда, идея негере-дилгезин хоругдап турээ Смиттин конституцияга удур хоойлузуң ийип үндүргөш, хүлээп алган. Ол хоойлу-нуң кол сорулгасы болза, АКШ-тын чазаан күш-биле дүжүрер идеяны пропагандазын хоругдап турар. Ону миллионерлерниң болгаш миллиардерлерниң эрге-ажыныга таарыштырышаан, АКШ-тын чазаа болгаш дээди суду марксисч-ленинчи теорияны хоойлудан дашкаар тургузарын болгаш америк улустун «угаан бодалдарыңга» кадыг полишейки «кыналданы» чорударын оралдажып турар.

Буржуазтыг практикадан социалистик күрүнеңиң практиказының ылгалы болза, социалистик конституцияның хажыдып болбас үндэсинерин быжылап турары болур.

Партияның XVIII съездинде эш Сталин иштики политика талазы-биле бистин партияның сорулгаларын илеретишаан, айтыканы болза: «Бистин социалистик Конституция-высты амдыралга чайгылыш чокка боттандырып чорудар, чурттуң политиктиг амдыралын демократчы-дарын туолуңга чедир боттандырып, совет нийтиелдин мораль-политиктиг чаңгыс-эвин болгаш ажылчы-нарын, тараачынарын болгаш интеллигенцияны эл-найыралдыг калың-ажылдажылыгын быжыдар, ССРЭ-ниң улустарының эл-найыралын бугу хемчеглер-биле быжылаар, совет патриотизмни хөгжүдөр болгаш негередир». («Ленинизмниң айтырылары», тыва дылда үндүргени, арын 663). Партия ол сорулганы ыдыктыг күүседип келген болгаш күүседип турар.

Сталинчы Конституцияга үндэинлээш, эвилелешкен база автономнуд совет республикаларының Конституцияларын ажылдап кылган болгаш хүлээп алган. Сталинчы Конституцияның тургусканы сонгулда системаның баазыңга элзеп кат кайгамчыктыг сонгулда дүрүмнерин тургускан. Күрүне эрге-чагырганың органныңга сонгулдалар та-

лазы-биле хөй санныг сонгулда кампаниялары болза, Сталинчы Конституцияның болгаш оон үндэсиниңге хүлээп алдыңган сонгулда дүрүмнерин тургустуңганы социалистик демократизмниң принциптериниң тиилгезиниң байырлары болган.

Социалистик күрүнеңиң органның бугу системасы Сталинчы Конституцияны ёзуугар тургустуңган. Сталинчы Конституцияның үндэсинге ССР Эвилелиниң хамаатызы болурун дугайында хоойлуңу, бугу-инитиниң шериг күчүлгелериниң дугайында, ССРЭ-ниң суд тургузуңуң дугайында болгаш өске-даа хоойлулар хүлээп алдыңган.

1936 чылда, ССРЭ-ниң чаа конституциязының бугу-делегей ужуру-дузаның дугайында чугаалавышаан, эш Сталинның меделгези болза: «Ол болза, капиталистик чурттарда миллион-миллион ак-сеткилдег кижилерни сактып бодап чоран болгаш сактып болавышаан чорур чүүдлерин,—ам ССРЭ-де боттандырып каанын херечилеп турар документ болур-дур».

Ол болза, ССРЭ-де боттандырылган чүүдлерни өске чурттарга чер-ле боттандырып болур деп чүвени херечилеп турар документ болур-дур».

«Ленинизмниң айтырылары» тыва дылда үндүргени, арын 599). Улуг баштыңчыны ол кайгамчыктыг сестери төөгүлүг болуушкуннарын чорудулганында долу бадтыкалды тыпкан.

Сталинчы Конституцияның хөдөлүшкүниң чылдарында делегей кырында күштерниң социализмге ажыктыг үндэсин өскөрүлүшкүни-гери болган. Албания, Болгария, Венгрия, Польша, Румыния болгаш Чехословакия капиталистик системадан уштунган. Ол чурттар пролетариаттың диктатуразының оруунда, социализм тургузуушкунуң оруунда турупкан.

Европаның төвүндө Германияның Демократтыг Республикасы тургустунган. Ол күрүнеңиң Конституция-зы болза, Германияны төөгүзүндө

ёзулуг-ла карачангыс демократтыг конституция болур.

Кыдаттың Улус Республиказын тургусушаан, улуг кыдат улус улуг тиилгези чедип алган.

Сталинчы Конституцияның тугу-нун адаа-биле ССРЭ-ниң хамаатылары дайын мурнуңуң чылдарында алдарлыг ажылдааннар. Сталинчы Конституцияның тугуаң адаа-биле совет улус гитлериг Германияга болгаш оон чалча күрүнелеринге удур Ада-чурттуң Улуг дайынын чоруткан. Бодунуң геинийлг башкызы болгаш баштыңчысы, полководчу И. В. Сталинның удуртулганы-биле совет улус дайынын чыла-шаккап, социалистик Төрзөн чурт-туң хосталганын, алдарын, хмаарышпас чорун камгалып алган болгаш гитлериг эжекчилерден Европа улустарын хостан. Ол тиилгезин бодалын ажитпышаан, делегейни ийн дугаар дайыныңга совет нийтиел тургузуу, совет күрүне тургузуу, совет Чепсектиг Күштер тиилээ—деп эш Сталин айткан.

Сталинчы Конституцияның тугу-нун адаа-биле совет улус дайын сөөдүлгени беш чыл планын чедип-кениңниң күүсеткеш, бодунуң экономикаын хайныкшыктыг темпи-биле хөгжүдериң уламчылп турар. Октябрьниң социалистик Улуг революциязының 34 чыл оюнда дугайында эш Л. П. Берияның илеткелинде бо чылын коммунизмниң тудуушкунуңга канчаар-даа аажок улуг чаа чедип-кениңнерниң дугайын бугу делегей билген.

Сталинчы Конституцияның тугу-нун адаа-биле совет улус бойдуз чарттарының улуг планын боттандырып, коммунизмниң улуг тудуларын тудуп үндүрүп турар. Болгада, Довда, Ортакы Азияда, Украинада болгаш Крымда делегейде эң-не улуг суг күжү-биле ажылдаар станцияларың болгаш сугтарыңга системаларың тудууң дугайында эш Сталинның инициатива-зы-биле хүлээп алган ССРЭ-ниң Ми-

ШЫН ОРУКТА

Каа-Хем районун Ильянка көздө Сөвединин девискээринде «Искра» болгаш «Победа» колхозтарын чери чүгүлө бир арык-беле аңгылангын турган. Шыны-биле алдыр ол чангыс участка, мындык болза-даа, артельдер аңгы-аңгы чурттап турган. Чижээ, «Искра» колхозтун эзелет турар чери 3050 гектар, оок иштинде тараа тарыыр чери 2011 гектар, мал одары 1039 гектар болуп турар. Артель болза, районда эконом талазы-биле быжык, тарылга шөлүн элээн калбартып, мал ажылын хөгжүдүп шыдаар аргалыг ажил-агыйның бирээзи болур.

«Победа» артельде тараа тарыыр чер 600 гектар, оок иштинде мал одарлардыр 300 гектар хире чер бар. Колхозта чүгүлө 112 баш мыыстыг бода мал, 150 баш чылгы мал, ийи ыяш терге бар. «Искра» колхозта байдал адаарганчыл турган. Ында чер кончук таарымчалык болуп турар. Ындык болза-даа, ону бүрүн аягылаар аржак: ажил-агыйде күш-ажыл кылып шыдаар колхозчулар чедиппес. Оларнын кижжи бүрүзүне элээн каш гектар тарылга шөлү база элээн каш баш мал онаажып турар.

Ынчангаш, коллективни ажил-агыйның улам ыяйгы хөгжүлденин дугайында эки боданыры керек турган.

Колхоз бүдүрүлгезинин өзүлүг чектелишкени дээш ийи артельди катыштырынын дугайында болал шак ыччаар тыттып келген.

Ол дугайын «Победа» колхозка база-ла чугаалажып турган. Көздө ажил-агый артельдерин улам ыяй быжыгларын перспективаларын дугайында айтырып партия районумунга тыттып келгенде «Победа» колхозтун даргазы эш Болдырев бодунун колхозчуларынын бодаларын дугайы чугаалаан. Ынчангаш олар «Искра» көздө ажил-агый артелини кижигүнери-биле чугаалажыр деп шийтирлээнер.

Баштайгы дугуржулга чедип алдынган. Баштаар черлерин кижигүнери чөвүлөжип хуралдаан, катыштарынын айтырып партия организацияларынын активи-биле кады өөренип көргөн.

Чаа колхозтун черинин нийти шөлү 5,700 гектар, оок иштинде тараа тарып болур чер 2,950 гектар, мал одарлардыр болгаш сизген кезер чер 300 ажык гектар.

Катышкан фермаларнын малды: мыыстыг бода мал 420 баш, чылгы 293 баш, хой болгаш ышкы — 685 баш, хаванары — 42 баш. Күш-ажылга база элээн көрүштүг апарган. Чүгүлө дагалар болгаш кастар безин 200 баш болган.

Техникти база база-ла кончук эки болган: сизген кезер машина 20, аът дырбаажы — 14, аът андызынары — 30, автомашина 2, саякалары — 7, шанактар — 80 болгаш оон-даа еске.

МТС-тин агрономнары, ажылга болур тарылга шөлүн ылап толаргайлаар талазы-биле колхозтарга дузалаан. Катышкан көздө ажил-

дистер Чөвүленин доктаалдарын амдыралга чедипкини боттандырып турар. Совет күрүне коммунизмин материал-техниктиг Сазазын тургузуп турар.

Бүгү делегейге төөгүлү тилелгелери коойлуктуган Сталинчы Конституция чүгү көргүзүп турарыл дээрге, чүгүн-даа мурнунда совет ажылчын аяның байырдалын көргүзүп турар.

Сталинчы Конституция—совет тараачынарын байырдалы. Ол улуг документиде олар кезээде чаа, социалисттик амдыралды болгаш хоорай биле көздөниң аразында чаа, социалисттик харьдаларын хойлудуп быжыглангын көрүп турарлар.

Сталинчы Конституция болза, совет интеллигенциянын байырдалы болур. Социалисттик культураны чектелишкенин калбак аргалары чуртка тургузарын ол байырдал, Совет Эвилелинге интеллигенциянын ролин болгаш уjur-дузаны көдүргөн.

Сталинчы Конституция деини-сталинчы национал политиканын болгаш оок принциптеринин байырдалыны херечизи болур. Совет Нацияларга, национал аймактарга болгаш биче удустарга ол кызыгаар чок өрткектиг.

Социалисттик Конституция ССР Эвилелин ажил-агый, күрүне, нийти-политиктиг болгаш культу амдыралынын бүгү алдырларына совет херэжженерин эр кижжи-биле бир дөмөй деп эргелерин быжыгалап, хандырып турар. Ол иезин алдарын, хүндүзүн бедик көдүрүп турар.

Сталинчы Конституция болза, совет оодлар, кыстарын талантыларын сайырдаларына болгаш оон ыяй хөгжүдеринге, оларнын чогаадыкчы күш-ажылды, эртемни, уран-чүгүлдү шийгээдип аларына тоожургу бай аргаларын ажилып турар. Ындык нийтилед болгаш күрүне тургузуун быжыглап берген, ындык демократтыг эргелерин болгаш хоста-

агый артели бо күзүн 1952 чылдын часык тарылгазынга 844 гектар черни белеткээн. Машина-трактор стациязы 5 тракторларын, 3 трактор саякаларын, бир комбайнын улгатырган ажил-агыйга быжыглап турар. Ол ышкаш МТС калбары алдыр 4 сенокосилка-биле ажилдаар сизген кезер тускай отрядты тургускан.

Техниканы шак ыччаар катыштырган чорук ажилдарын тус-тус хевирлеринге тракторларын шыа ажилдаар арганы берип турар. Эрги тугуйлуг тракторларын биче колхозтарга быжыглат турган чорук оларнын хөгжүлденинге улуг шаптык ужураштырып турган. Күчүлүг улуг тракторларын анаа ажыглары база-да ажык чок болуп турган. Ам ындык эвес. Аар машиналарын бүрүн күчүзү-биле ажиллап турар.

1950 чылдын декабрь 5-те «Искра», «Победа» артельдерге ийи колхозту чангыс ажил-агый кылдыр катыштырынын дугайын чугаалашкан колхозчуларын хуралдары болган. Хуралдарга чүве чугаалаан оон-оок колхозчулар чорутууну турар хем-чегини чугулазын дугайын, ажил-агыйнын элээн калбак техниктиг үнденинге чорудуп болурун дугайын бодар улгелген деп чугаалап турганнар. Чангыс улуг артель кылдыр катышар деп колхозчулар чангыс чет-сеткилдиг шийтирлээн.

Ынчангаш ол шийтирге мындык пунктуну бизээн: «Колхозчуларын катышкан хуралын чымдаларын, чаа улгатыр катыштырган колхозтун баштаар черинин база ревизия комиссиязынын сонгулдаларын чорудуу, ажылчы чоннар депутаттарынын район Сөвединден дилээр».

«Ындык хүн чедип келген. «Искра» болгаш «Победа» артельдерин кижигүнери Ильянка суунуң байырдалдык өзүзү-биле каастап каан делгем клубунга чыгып келгенер.

Улуг Сталинны баштадыр ВКП(б) ТК Политбюроун хүндүлүг Президиумге сонгуур деп санал үнерге үзүлбес алыш часкашкыны динмирет турган.

Райкуссом даргазы эш Дежнев мында деп чугаалаан: «—Бо хуралда олуржур турар артельдерин колхозчулары чангыс улгатырган колхоз кылдыр катышар деп доктаал үндүргөн болгай. Ажылчы чоннар депутаттарынын район Сөвединин күссекчи комитеди чангыс улуг көздө ажил-агый артели кылдыр эки-тура-биле катышар дугайында «Искра» болгаш «Победа» артельдерин кижигүнеринин шийтирлин бадылаар — деп шийтирлээн.

Катышкан ажил-агыйнын баштаар черинин сонгулдалы эргелээ. 11 кандидаттарын алаан. Оларнын хой кези колхоз ховуларына болгаш мал ажылынын фермаларына боттары чүгүлдүг күш-ажыл-биле алдаржыткан болгаш районда алдар сураглыг кижилер болган. Хурал болурунун ыракта мурнунда-ла колхозчулар баштаар черин даргазы

ганы совет оодлар, кыстарга тургузуп берген. Совет аныктар бодунун чуртууга чоргаарынын турар болгаш ынак ие—Терээн-чурттуу сонгуургалдарын камгалаарына кажан-даа белен.

Сталинчы Конституция совет нийтиледин болгаш күрүнеини төөгүзүне чаа үе-чаданы ажиткан. «...СССР хөгжүлденин чаа чаданында, социалисттик нийтиледин тургузушкунун доозарынын болгаш нийтиледин амдыралынын удуртуу эргези: «Кижжи бүрүзүндө—оон шыдаар шаан көрүп алыр, кижжи бүрүзүндө—оон хергелээ шаан көрүп бээр»—деп коммунисттик принцип болур уjurлуг коммунисттик нийтиледиче чоорту шийтирлин чадазында кирген деп бүгү-делегейге төөгүлдүг фактыны Конституция быжыгалаан (ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс, ар. 399).

Капиталисттик колониялдык болгаш хамаарылгалыг чурттарын ажилчы чоннарынга Сталинчы Конституциянын уjur-дузаны улуг.

Баштайгы совет Конституциянын (1918 чылда РСФСР-ниң Конституциянын чугаалап турар) бүгү-делегейге уjur-дузанын илеретпишаан, ол болза бүгү делегейге интеллигенциянын идеологиянын илеретип турар деп Ленин демдеглээ. Социалисттик тургузууну тургузарын быжыглап турар Сталинчы Конституциянын дугайын ол-ла улуг эргелик база-ла чугаалап болур.

ССРЭ-де социализм тургустунган. Социализмни эр-не юридиктиг илгерилээшкени болгаш эр-не күштүг хойлудуп быжыглаашкыны болза Сталинчы Конституция болур. Оок эр-не делгеренгейи ында болур.

«Совет Эвилелин Сталинчы Конституция өзүзү ажиллап турары хөйге билдингир эргелерин хешинда чаангыс-даа капиталисттик күрүнеин конституциясында, кандыг бир өске-даа чугула документинде чок болуп турар. Капиталисттик болгаш колониялдык чурттарын ажилчы-

кым болуп шыдаарыл деп чүвени чугаалажып турганнар. Колхозтун даргазын Василь Иванович Болдыревти бир үн-биле сонгаан. Ол ышкаш ревизия комиссиязын сонгаан.

Чаа колхозтун төп котданынын дугайында айтырыгын чугаалашкан. Ильянка суур болза, хем кыдында, чаа колхозтун тарылга шөлүнүн улуг кезин анаа чок, элээн сайзырангайжаан болган. Ильянка суур улгатырган артелинин төвү болуп болур деп колхозчулар шийтирлээнер.

Сөөлү айтырыг — артелини адынын дугайын. Баштаар черин даргазын чаа сонгутурган эш Болдырев сөс алгаш:

Улгатырган колхозту. «Победа» деп алаар деп санал кирип тур мен. Олурушканнар шупту — чүгүлдү-дур! Шын ат-дыр! — деп бадыткааннар.

Социалисттик Терээн чурттуу улам ыяйгы быжыгышыкымын бүгү күженишкенин салыр деп чаа, улгатыр катыштырган колхозтун кижигүнери улуг Сталинга чоруткан чагага таңгырагалаан.

Колхозчуларын амдыралы сыр өске апарган. Көздө ажил-агый артелини 10 кижигүнери районда муракчылар апарган. Сизген кезер машинанын машинизи Петр Кузнецов ажаап алышкын кампаниянын үзүндө онза шыгараан. Ол чааскаан 150 гектар сизгенин кескен. Дмитрий Ирадов болгаш Самак Музукай олар база ол хирени ажиллаан. Оларнын кижжи бүрүзү хүн нормазын ийи катап ажык күсседип турган.

Сноп баглакчылары Анна Бальчугова, Степанида Валева, Ирина Толмачева болгаш оон-даа өске дыка хой колхозчулар нормаларын 200—250 хуу күсседип турганнар.

Тараачыларын күженишкенин күш-ажылы бо чылын кайгамчыктыг түнмелди эккелген. Чүгүлө 180 гектар кызыл-тастын гектар бүрүзүндө 24 центнер дүжүттү алган. Колхоз боду тускай электри стациялыг. Ол стация колхозчуларын 100 ажык бажынарын, көздө клубту, школан, артелини конторазын, бүдүрүлгенин оран-бажынарын чырыдып турар.

Колхозчуларын чаа-чаа маадырлыг чорукче, культурул болгаш бай шыдалгыр амдыралче коммунистер сорук кирип, оларын организациястап турар. Оларны партия организациязынын секретари Н. Чимбаа баштап турар. Коммунистер болза, күш-ажылга боттарынын улгегер чижээ-биле боттарынын сондан колхозчу массаларын элертпип, партийни-политиктиг ажилды калбартып, социалисттик көздө ажил-агыйнын чаа-чаа чедипкинеринче көздөниң ажилчиликтерин мобилизастап турарлар.

Сталинчы Конституциянын хүнү — декабрь 5-те улгатырган «Победа» колхозтун колхозчулары боттарынын алдарлыг оюн демдеглээр.

В. КАЧЕВ.

нары бодунун конституциянын бо-лаарга, Совет Конституция-биле дыка таныш болуп турар»—деп Проф. Эвилелдеринин Бүгү-делегей федерациязынын даргазы Джузеппе ди Витторно бодунун «Сталин болгаш бүгү делегейин ажилчын ыгызы» деп чүдүндөгү бизээн.

Капиталисттик мөчүлгени болгаш буржуазияны диктатуралыг уузуктары дээш демиселди чорудуп турар капиталисттик делегейде муракчы болгаш ак-сеткилдиг бүгү кижилерге Сталинчы Конституция ийи яныз уjur-дузалыг: Бирээде, ол, капиталисттик кулданышыкыг удур буруудаар акт болуп турар, мынчангаш ол кулданышыкыдан бодунун хосталгазы дээш ажилчы массаларын демиселин чингедип турар. Ийди, ол, Совет Эвилелинге социализмни болгаш ажилчын-тараачы демократиянын үнденин хойлудуу болбушаан, капиталисттик лагеринин чурттарында депшигелчи күштерин демиселин тугу болгаш лозуну болур рольди ойнап турар, ол болза фашизмни болгаш агрессияны долузу-биле чылча-шавар дээш демиселди чорудуп турар бүгүдеге моральдыг дузаламчы болур.

Сталинчы Конституция социализм тургузушкунун орунда турупкан улус демократиянын чурттарын ажилчы чоннарынга канчаар-даа аажок улуг уjur-дузалыг. Олар Сталинчы Конституциянын социализмни болгаш демократияны тилтирбенин, ойтур шаптырбазынын херечизи кылдыр долу үнденин-биле көрүп турар.

Сталинчы Конституция болза, империализм болгаш реакция лагерини күштеринге удур Совет Эвилелин удуртулгазы-биле демисежип турар тайбын лагеринин холунда күчүлүг чепсек болур.

Сталинчы Конституция-биле херелденген Совет Эвилели болза чаа, социалисттик үенин тук тудукчузу болур.

Профессор А. ДЕНИСОВ.

Алган хүлөөлгелерин күүседип турар

«Тыва тудуг» трестизинин коллективни октябрь мурунун социалисттик чарыжы-биле октябрин бүдүрүлгө планын 150,9 хуу, он айларын планын 106 хуу күүседирин чедип албышаан, бот-өртөкти 4,3 хуу чингедип тургаш 7,5 хууга чингеткен. Планида дашкаар 265 муң рубль түнүг немелде орулганы кирип аларын хүлээнгеш 357 муң немелде орулганы кирип алган. Оон-биле калы тудуг трестизи тудугларын шынарын ам-даа экижидип ап шылавайт турар.

Ам «Тудуг трестизинин» коллективни улус судтарынын сонгулдаларын хүнүнге чаа-чаа күш-ажылчы чедипкинер-биле уjurажыр дээш социалисттик чарыштын чаа хүлөөлгелерин алганнар. Коллектив бүдүрүлгенин чыл планын декабрь 20-де күүседир хүлээлгезинин срунуга Сталинчы Конституциянын үнүндө күүседирин, тудуг ажылынын шынарын дыка экижидерин, конструкция ажылын шынаржыдарын, кылган ажилдын шынарын көрүп хүлээп аларын боттандырып чедип алырын хүлээнген, база тудуг ажылынын бот-өртөгүн 7,8 хууга чингедирин, чыл эгезинден бээр 380 муң рубль түнүг немелде орулганы кирип аларын хүлээнген.

«Тудуг трестизинин» коллективни бо хүлөөлгелерин күүседирин-биле боттарынга алгаш, улуг Сталинга чоруткан чагада алган хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседип дээш, бүдүрүп үндүрер продукциянын шынарын экижидерин дээш, бот-өртөкти чингедир дээш областын бүгү үлгүлүг бүдүрүлгелеринин, тудуг организацияларын социалисттик чарыштын чаа хүлөөлгелерин алырын кыйгырган.

ВКП(б) хооркомунун бюрозу «Тудуг трестизинин» коллективни бо алган хүлөөлгелерин, база кыйгырын чүдүлдүг деп дөткээн.

Бистин корр.

Башкыларның метод солушкуну

Бай-Тайга районун Шуй эге школазынын башкаар чөвүледи 1951—52 өөредилге чылынын бирги чартында башкыларның методтук ажилдарынын болгаш ажык уруктар эртеринин планын бадылаан.

Ол план өзүзүгү башкыларның метод солушкунун хуралдары 4 улаа эрткенер. Ол хуралдарга «Класс-тараа дашкаар кижизидилге ажилдарынын» дугайында башкы эш Даваа-Доржунун, уруктарга көргүзүг керекселдерин ажилдарынын дугайында башкы эш Устинованын, эге школага географияны башкыларынын дугайында башкы эш Лукьяненкун илеткелдерин дааннаан. Ол илеткелдер башкыларга методтук чаа-чаа дугуржулгаларын немей бергенер.

2-ги класска башкы Даваа-Доржунун, 3-ку класска башкы Очур-оолдун эртеринин ажык уруктарга көзүлгүзүн четпестерин шүгүмчүлөп, саналдарын башкаар бергилээнер.

Методтук ажилдар солушкуну план өзүзүгү үргүлчүлөп турар.

С. МАЙНЫ.

Нолкозта тудуг

Би-Хем районун «Красный пахарь» колхозта тудуг ажылы эки чоруп турар.

1951 чылда колхозта аът кажаалаар 1 улуг кажааны, 3000 хой кирер 1 кажааны, база уруглар яслизи болур ийи өрээлдиг бажыны тудуп дооскан.

Чылгы болгаш инек мал фермаларын организациястап турар. Инектер кажаалаар 1 улуг кажааны, чылгы малды 1 кажаазын туткулаан.

Тудуг материалдары белеткээр бригада тудугчуларын эки хандырган. Тудуг бригадасында эш Кунаев, эш Харжип олар эки ажилдааннар.

Колхоз баштаар черинин болгаш колхозта-партия эге организациязынын эки ажилдаанында колхозтун бо чылгы тудуг ажилдары ноябрь 5-те доозулган.

Колхозчулар ам кышкы ажилдарын чедипкинерин чорудуп турар.

П. БАЙЫР.

Хойжу К. Дагба

Чаа-Хөл районун Кара-Тал сумузунда «Победа» колхозтун хойжузу К. Дагба колхозтун хоюн ам үш чыл ажы катарып келген. 1948 чылда 60 хой, 40 өшкү хүлээп алгаш 1950 чылга чедир менди өстүрүп келгенин түнмелде 500 баш чедир өскөн. 1951 чылда 142 төгүүр хойдан 142 хураганын бүрүн доруктуруп алган.

Чайын хой малын Ортаа-Хем биле Куйлуг-Хемини калдыр-берт тайгаларына оларлап чылааны-биле хойларын күш-деннеди эки.

Хойжу К. Дагба Аргалыкты даанла 3 кезек оларда 7 саныг кажааларын болу селтеп алган, ам хой малын анаа кыштадыр деп турарлар.

С. ПАВЛОВ.

Совет улус төлээзинин эргелери болгаш хүлөөлгелери

Судтун ажил чорудулгазынга шийтекти-биле кады улус төлээлерин кижизидиле болза, совет шийтилденин өзүлүг социалисттик демократизмин, судтун чон-биле харьлазын болгаш оон авторитеди, хандырып турар.

Социалисттик күрүнеин үндөзилкелерин Ленин биле Сталин ажылчы чоннар күрүне башкарылганын кижиржурлуг деп үргүлчү айтып келгенер.

Суд ажылы болза, күрүнеин ажил-чорудулгазынын бир хевирин болур, а ажылчы чоннарын судтун ажылынга калбаа-биле кириштирери болза, улустарын күрүне башкарылганынга база киржилгези болур.

Чүс-чүс ажылчы чоннар суд ажил-чорудулгазынга улус төлээлери болуп кириштишаан, күрүне башкарылганынга киржиң. Совет хоойлуну шыныгы сагырынга чанчыгып турарлар. Улус шийтектизинин болгаш улус төлээлеринин сонгулдалы болза, совет суд тургузуунун эң демократтыг принципин болур.

Буржуаз күрүнелерде шийтектилерин кым-даа сонгувас, а хаап ийкели азы президент апа-ла томуйлап каар. Американын Катышкан Штаттарында шийтектини Штаттыг губернатору, хоойлу үндүрер органнар ийик бе азы онза комиссия томуйлап каар. Ында шийтектини-даа, даңгырагы төлээни-даа хөрөгитен аңгыларын аразында шилип ап турар. Харын-даа чамдыкта ында шийтектинин эрге хүлээлгезин садып ап турарлар.

Капиталисттик чурттарда ажылчы чоннар шийтектилер болур эргелери чок. Харын хөрөгитен аңгылардан шилип алган шийтектилер-даа, төлээлер-даа буржуаз эрге-чагырганы камгалаарына сонугаалды, ыччангаш ажылчы чоннуң талазында ол иделет-даа, хүндүлөт-даа чок. Ынчангаш ол суд кижизидер кандыг-даа шынары чок.

Чүг-ле бистин совет шийтилдигесте улус төлээлери — совет нийтиледин муракчы кижилери, херектерин шийтирлеп турар үеде бүрүн эргелиг болгаш хамаарышпас чорур-

Колхозтарның ховуларына чурттуу удобрениелерин хойну белеткээр

Социалисттик чер ажылы көздө ажил-агый культураларынын дүжүттүгүнү үзүктөл чок чедипкининге делем аргаларын ажилдып турар. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВКП(б) ТК-нин 1951 чылдын июнь 15-те үндүрген доктаалыга көздө ажил-агый талазы-биле кол сорулга—көздө ажил-агыйнын бүгү культураларынын дүжүттүгүн улам ыяй элээн беидерин чедип аларын чедипкинерин шийтирлээринге бүгү-ле чугула Байдалдар колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда тургустунган деп демдеглээнер.

Бо херекке чурттуу удобрениени улуг уjur-дузалыг болуп турар. Рекордул дүжүттүгүн чедип алган муракчы колхозтар органиктик болгаш манеральдыг удобрениелерин ажилдарын эр-не калбак хем-чээлге боттандырып келгенер. Чурттуу минеральдыг удобрениелерин үрезин участкаларынга бедик дүжүттүгүн өстүреринге база ажиллап турар.

Бистин областын колхозтарынын байдалында удобрениелерин кол хевирлерин болза, чурттуу удобрениени, оон иштинде эр-не чугулазы өдөк болуп турар. Амгы үеге чедирле колхозтар өдөкти херек кырынга барык-ла ажиллавайт келген. Ынчангаш чыл бүрүде хой өдөк мал кажааларында мөөнөжип чыдар.

Өдөк болза, долу үнелиг удобрени болур. Өдөктө үнүштерин амдыралынга чугула бүгү-ле чедиптиг бүдүмелдер туруп турар. Өдөк-биле кады хөрүзүгүн физиктиг шынарын экижидип турар. Канчаар-даа аажок хой саныг органиктик бүдүмелдер үнүп турар. Мынчангаш, тапаа шөлүнге өдөкти үргүлчү төгөр чорук тараа шөлүнүн шынарын экижидер.

Өдөктүн шынары болгаш анаа чедиптиг бүдүмелдерин тудары өдөкти хөрүзүнге төгөрүнүн үезинге чедир ону шыгаарынын аргазында улугу-биле хамааржыр. Өдөкти шыгынын аргазы болза, шу ышк болгаш тыгыш байдалга кадагалап шыгаары болур.

Чурттуу удобрениелеринин санын ам ышкаш пекча хүлү, күш өдөз, колтосит болгаш оон-даа өскөлөр база хамааржыр. Ол удобрениелерин иштинде пекча хүлү онза уjur-дузалыг болуп турар. Ол болза, чурттуу минеральдыг удобрениелеринин эң экизи болур. Хүл болза, үнүштерин чедиптиге чугула хүлү бүдүмелдерин — фосфорну, күгүрүнү, кальцийни база ылагыга калийин тудуп турар. Көздө ажил-агыйнын практикасында хүлдү калыптыг удобрение деп санап турар. Калийлик кандыг-даа удобрение, оон иштинде пекча хүлү дүжүттүн шынары болур.

Социалисттик күрүнеин үндөзилкелерин Ленин биле Сталин ажылчы чоннар күрүне башкарылганын кижиржурлуг деп үргүлчү айтып келгенер.

Суд болуп турда бодунун албан хүлээлгезин күүседип тургаш совет улус төлээлери улус шийтектизинин бүгү эргелерин бүрүн эдилеп турар. Олар херектин бүгү материалдары-биле т

Улус демократиясынын чурттарында

Кыдат ажилчы чоннарынн бдурдуге чедишкннери

ПЕКИН. Мао Цзе-дунун кыйгырынга хары кылдыр, Кыдатты ажилчынары болгаш албан хаагычтары бдурдуге онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш, күрүеннн хөргилеринн камналганы дээш демисеип турарлар. Ажилчы чоннарынн чаа-чаа чедишкннеринн дугайында диннадылар чурттуу бүгү булунарында кээ турар.

Люйхэ хоорайда цемент заводун ажилчынарынн болгаш албан хаагычтарынын коллектив чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш ам 1952 чылдын үлүүнде ажалдап турар.

Тяньгань электр станциясынын коллективнн хөмүр дашты эн эвэшти чарыгаарынын — чангыс кило-

ватка 0,559 килограммы — чаа бүгү-кыдат рекордун тургускан. Ол болза, октябрь айда чарыгдал турган хөмүр даштан 0,012 килограмм эвээш болур.

Тяньжиньде күрүеннн үлетпүрүгү бдурдугелеринн ажилчынары продукциянын бот-өртээ дыка чингеккенер. Чугле 22 бдурдугелер бо чылдын августа планда дашкаар мөөннээшкннерден 414 миңирид каныи бергенер. Ушкү кварталда Тяньжиньнин каң эидирер заводу, бүгү энир чыл дургузунда үндүрген продукциядан 200 хуу хөй продукцияны бдурдур үндүрген. Бо чылдын бирги кварталында дөмөйтээрге, продукциянын бот өртээ 12 хуу чингез.

Кыдатта биче националарнын культуразынын хөгжүлөзи

ПЕКИН. Демократтыг аныяктарнын бүгү-кыдат федерациясынын информаттыг бюллетенинн чоокта чаа номеринде чугаалап турары болза, бо үезде Кыдатта биче националарнын иштинден бир миллион хире сургуулдар бар болуп турар. Оларга 9.300 тускай школаларны ажалтылаан болгаш оон ангыла дыка хөй янзы-бүрү курстарын, өөрөлдөгү бөлгүмнерин организастагылаан.

Биче националарнын школаларында болгаш сургуулдарында чазактын немей төлөгүлээ хөргөзгиз чыл бүрүдөгү улуг-улуг төлөвилдерни санавакса 15 миңирид юань чедип турар. Чазактын сагыш чо-ваашкынын ачызында, биче националар чурттап турар районнарга шаанда чангыс-даа школа чок турган болза, ам школалар көвүдөп келген.

Биче националарнын ортузундан ийи турган.

он-он муң политикадыкчылар болгаш ажил-агыйнын янзы-бүрү адырларынын тускай эртемнигернн өзүп үнгенер. Биче националарнын иштинден удуруткуч каадырларынн негетинип турарын көргөш, тулус чаа ол каадырларны белеткээри-биле 7 институттарны тургускан.

Шаанда бодунун бижик чок турган чамдык улустарга чазактын дузаламчызы-биле чаа үжүк бижикти тургускан. Сикан провинциянын улустарынын уруулары болгаш кыдаттын соңгу-чөөн талазында ороннарынн уруулары боттарынын төрөөн дилынын кырында бир дугаар өөренип киришкенер.

Оон-биле чергелештир Кыдаттын биче националарнын улуг наздык чурттакчыларынын бижик билбес чоруун чок кылар талазы-биле улуг ажалды чорудуп турар. Чугле чангыс Шиньзян провинцияга энир чылып школага 250 муң кижн өөрө-

Болгариянын ажилчы чоннарынн тайбын дээш демисели

СОФИЯ. Болгариянын Улус Республикасында тайбын дээш демисел хуу-бүрү калбарып турар. Ол демисел болза, Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүленинн Вена сессиясынын шийтпирлеринн үлдезини-биле чоруп турар.

Окур төптеринде, бдурдугелерде, күш-ажылчы кооперативтиг чер ажил-агыйларнда Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүленинн шийтпирлеринн калбаа-биле таныжып турар. Хөй-хөй бдурдугелерде болгаш суурларда тайбын камгалалынын чаа-чаа комитеттерин тургускулап турар.

Тайбын камгалалынын чер-чер комитеттеринн ажал дуржулга солчушкунунун талазы-биле тайбын камгалалынын София хоорай комитети конференция эртирген. Тайбын камгалалынын чер-чер комитеттеринн 150 ажы даргалары ол конференцияга киришкенер. Комитеттерге чаа кежигүннерин кирип турга, база фабрикаларга болгаш заводтарга тайбыннын стахановчу бригадаларын тургузуп турга, тайбын камгалалынын чер-чер комитеттеринн ажылын улам иденпейдилер деп конференция шийтпир үндүрген.

Венгриянын бдурдугелеринде камналга дээш демисел

БУДАПЕШТ. Венгриянын заводтарында болгаш фабрикаларында чиг-эттин болгаш материалдарын камналгасы дээш демисел улам калбарып турар.

Будапештинн нарын сукно бдурер фабрикасынын ажилчынары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары артынчылар ажалгаларынн талазы-биле октябрь мурнунун социалисттик чарыжынын хүнеринн дургузунда 33 саналдарын киргенер. Ол саналдарынн иштинден 10 саналдарны бдурдугеде ажаллап турар.

турар, ол чорук болза, чылда 100 муң форинтини камнап алыр арганы берген. Даг машинасы тудар «Бамерт деп» заводтун коллективнн сөөлгү элээн каш неделяларынн дургузунда 288 муң форинтини камнап алган.

Ол кайгамчыктыг шимчээшкннин эгелээн чери болур Матнас Ракоши аттыг комбинатта ажилчынарынн болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларынн саналдарын боттандыр-ган чорук чылдын-на 50 миллион форинтини камнап алыр арганы бээр турар.

Чехословакияда ажилчы чоннарынн кадыкшылы дээш сагыш салышкыны

ПРАГА. Чехословакияда кадык камгалала үндүрген чарыгалар чыл-бүрү көвүдөп турар. 1951 чылда ол сорулгалар, 1937 чыл-биле дөмөйтээр, 12 катап хөй хөргөнгин төлөвилеп үндүрген. Эмнелгелеринн, поликлиникаларынн, амбулаторияларынн болгаш консультацияларынн четкизи, ылангыя сөөлгү ийи чылдарын дургузунда дыка калбарган. Бо чылдын октябрьде Иглавск областын Дачице хоорайда, республиканын иштинде эн улуг бөлүп турар район эмнелгези ажалдап өгөлөөн. Ол эмнелгеде хирургия, бо-

жуур-гинекология болгаш терапевти салбарлар бар.

Братислава Георгий Димитров аттыг заводтун ажилчынарынн болгаш албан хаагычтарынын бир дугаар дүнеки санаторийн ажалтыган. Бо үениң физиотерапевтиг дерилгелери-биле, база өске-даа эмнелге дерилгелери-биле санаторий хандырттыган. Карловы Варыда улуг хырып аарыгларын эмнээринн институту ажалтыган.

Республикада медицинанын хөй-хөй эртем-шинчилел институттары ажалтыган.

Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле Польша Республиканын чедишкннери

ВАРШАВА. Парламенттин Польша агентиленинн медээлээнинн өзугаар алырга, чуртта бижик билбес чорук-биле демисел чорударынын талазы-биле кампаниянын доозулганы-биле чергелештир бижик билбес чорук-биле демисел чорудар талазы-биле эр-

гелелди 1952 чылдын январь 1-ден эгелеп хаар болгаш бо талазы-биле моон сонгааргы ажалдарны Польша республиканын чарыкшынын министрствозунга шилчелер деп бижик билбес чорук-биле демиселдин төп комиссиязы доктааткан.

Румыниянын бдурдугелеринде күш-ажылдын мурнакчы методтар

БУХАРЕСТ. Румыниянын чаа турдугларында болгаш тудуг материал үлетпүрүнде ажилчынар болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылар совет стахановчуларынн күш-ажыл методтарын калбаа-биле ажаллап турарлар. Дунай—Кара-далай каналдын тудуунда, «Дом Скынтейн» деп полиграф комбинаттын суг күжү-биле ажалдап В. И. Ленин аттыг электр станциясынын тудуг-

ларында болгаш өске-даа тудуг черинде дашчыларынн, бызычыларынн, трансачыларынн 1400 бригадалары бдурдугелерин совет чарыкчыларынн методу-биле ажалдап турарлар. Ол бригадаларынн кежигүннери ээлчег нормаларын дыка ажыр күүседип турарлар, а оларынн хөй кезин 1952 чылдын үлүүнде ажалдап турарлар.

Нью-Йоркта совет культураның фестивали

НЬЮ-ИОРК. Ноябрь 25-те америк совет найыралдын национал чөвүленинн херээженер комитетинин организастааны, Октябрнын социалист Улуг революциясынын 34 чыл оюнга болгаш Совет Эвилели-биле АКШ-тын аразынга дипломаттыг хырылаанын тургустунганындан бээр 18 чыл болган оюнга тураскааткан совет культураның фестивали Нью-Йоркта ажалтыган.

Фестивальдин эртип турар улуг залынн ханалары, Совет Эвилелинин тайбын тургузукчу чоруун калбаа-биле илердеп турар кайгамчык экизи-биле кылган фото-чурдуктар, диаграммалар, карталар болгаш схемалар-биле долдур астынган.

Улуг залды кежилдир: «Тайбынчнн орук АКШ болгаш Совет Эвилелинин аразынга кады ажалдакчыларга туруп турар» — деп улуг плакатты аскаң.

Фестивальди ажалдарынн ырак мурунда-ла көрүкчүлөр бажыга долдур чыгып келген. Олар хаанын чанынга үр үеде туруп, англи дылда бижитинген Сталиннн Конституциянын чүүлдерин, кичээгилейн-биле номчуп, совет бдурдугелеринн, колхозтарынн, электр станцияларынн университеттеринн, эмнелгелеринн, санаторийлеринн, уруулар бажынарынн, театрларынн фото-чуруктарын көрүп турар.

Дайын үезинде үрөлгөн СССР-нин улус ажил-агыйнын катап тургузушкунун илердеп турар болгаш Волгада, Донда, Днепрде болгаш Аму-Дарыяда сталинчнн улуг тудугларын толарадып турар карталарын, схемаларын, диаграммаларын болгаш фото-чуруктарын делгеп аскаң хаанын чанында кончуг хөй көрүкчүлөр чыгып, ону көрүп турар.

Зал хүнедир-ле көрүкчүлөр-биле долдунган турган. Кежээге чедир делгелени бир муң беш чүс чыгыс кижн көргөн. Ном садар кносага

англи дылда очулдуртунган, а ол ышкаш америк-совет найыралдын национал чөвүленинн парлап үндүргени хөй-хөй совет номнарын саткан.

1950 чылдын ноябрьде Совет Эвилелинин чамдык черлерин көрүп чоразынын үезинде СССР-нин тайбын тургузукчу ажилы-биле танышкан, тайбыннын II Бүгү-делегей конгрессинн төлээлери — 19 эр, херээжен америкнарынн чечен-чугааларын кириген. «Ол бүгүнү боттары-ыс көргөн бис» деп номну хөй-хөй кижилер садып алган. «СССР болгаш АКШ-тын аразында кады ажалдакчы болгаш бүгү делегейге тайбын» деп чыныды номну улус улугу-биле хереглеп садып алгылаан. Ол чыныдыда совет авторларын болгаш АКШ-тын сурагалыг депшилгелинн политик ажалдакчыларынын чүүлдерин кириген.

Ол чыныдынн эгезинде атомнуг чепсек дугайында «Правданын» корреспондентининн айтырыгына эш И. В. Сталиннын харыяларын долзуу-биле англи дылда очулдурган кириген.

Кежээ улус-биле долдунган залга совет уран-чүүлге тураскааган улуг концерт болган. Концерт эгелээринн мурнунда Катышкан Штаттарынн болгаш Совет Эвилелинин национал гимнлеринн күүсеткен. Концерт улуг чедишкннерин эртенен. Ыраажы Давид Тульчиновтун болгаш славян ускалыг америк ажилчынарынн катышкан ырызынын чедишкннин-биле ырлап күүсеткени тайбын дугайында совет ырларын чылганнар онза сонугурагы диннаан. Ноябрь 26-да фестивалдин залына сурагалыг депшилгелинн америк литература шийчелкнзин И. Куник «Совет литература» деп темалыг лекция номчаан. Хөй санын кижилер лекцияны улуг сонугурагал-биле диннаан.

«Правданын» корреспондентининн айтырыгына эш И. В. Сталиннын харыяларын долзуу-биле англи дылда очулдурган кириген.

Кежээ улус-биле долдунган залга совет уран-чүүлге тураскааган улуг концерт болган. Концерт эгелээринн мурнунда Катышкан Штаттарынн болгаш Совет Эвилелинин национал гимнлеринн күүсеткен. Концерт улуг чедишкннерин эртенен. Ыраажы Давид Тульчиновтун болгаш славян ускалыг америк ажилчынарынн катышкан ырызынын чедишкннин-биле ырлап күүсеткени тайбын дугайында совет ырларын чылганнар онза сонугурагы диннаан. Ноябрь 26-да фестивалдин залына сурагалыг депшилгелинн америк литература шийчелкнзин И. Куник «Совет литература» деп темалыг лекция номчаан. Хөй санын кижилер лекцияны улуг сонугурагал-биле диннаан.

Италияда тайбыннын солгаш чегсек дүңүренинн ассамблеясынын ажалтыганы

РИМ. Римге «тайбыннын болгаш чепсек дүңүренинн Ассамблеясы» ажалтыган.

Тайбын камгалалынын Рим провинция комитетинн төлээлекчизи, кассациялыг судтун хүндүлүг президентизи Саверио Бриганте ассамблеяны ажалдып турган, оон киржикчилеринге байыр чедирген. Оон соонда египет тайбынн талакчыларынын мурнунда Камиль Эль-Бандари-паша Ассамблеяга байыр чедирген. Аңаа Ассамблеянын киржикчилери «Тайбын талакчыларынын лагеринде Египет делгезини!» — деп кыйгы үнер-биле ужурашканнар.

Оон соонда ужар-чүүл генералы Кастальди өсө ап чүве чугаалааш, итали армия чүгле италян улустун хосталгазын камгалаар чорукта бодунун күжүн бээри эргежок чугулазын болгаш база агрессивнн сорулгаларга АКШ оон ажаллабас ужурдуп деп чүвени демделгези.

Ол ышкаш Соңгу Италия райончарынн чоокта чаа үерге таваргып турган чурттакчылары база Ассамблеяга байыр чедиргенер.

Илеткеди тайбын талакчыларынын итали комитетинин даргазы Пьетр Ненин кылган.

Соңгу-атлантик эвилелинн Рим-

де чылдырган сессиязы болза, америк империалистеринн чүткүп турары чепсегленнишкнн бдурдугезин дүргелеринн аргаларын чугаалажып көрүп сорулгалы болуп турар деп Ненин чугаалаан. Чепсеглээшкннин көвүдөйдү турган олар Европага америк тергннээшкннин тургузарын күзөп турарлар. Ынчалза-даа америк империалистеринн ол уластары Европа чурттарынын улустарына удур болуп турарлар. Барынын Германияны катап чепсеглээринн перспективалары улуг кыжыныгы болдуруп болур. Ол чорук болза, улустар аразынын хаваарылга байдалын онза чидгелдирип болур. Германияны катап чепсеглээр чорук чүгле Барыин болгаш Чөөн Европанын улустарынын эрге-ажыктарына, чүгле немец улустун бодунун эрге-ажыктарына удур эвес деп чүвени демделгезе чогуур.

Бо үеде бүгү делегейинн эн чугула сорулгасы болза, «чепсегленнишкннинн шорулчак удаазынын» уштунуп үнер арганы дилээр болур, ынаар орукту Тайбыннын Бүгү-делегей Чөвүленинн сессиясынын резолюциялары айтып турар деп Ненин чугаалаан.

ТАЙБЫННЫН ПАКТЫЗЫ ДЭЭШ!

ОТТАВА. Тайбын камгалалынын чарарын деткээн петициянын адаан-канада конгрессинн медээлээ турары болза, беш улуг күрүнеуенинн аразынга Тайбыннын Пактазын

де чылдырган сессиязы болза, америк империалистеринн чүткүп турары чепсегленнишкнн бдурдугезин дүргелеринн аргаларын чугаалажып көрүп сорулгалы болуп турар деп Ненин чугаалаан. Чепсеглээшкннин көвүдөйдү турган олар Европага америк тергннээшкннин тургузарын күзөп турарлар. Ынчалза-даа америк империалистеринн ол уластары Европа чурттарынын улустарына удур болуп турарлар. Барынын Германияны катап чепсеглээринн перспективалары улуг кыжыныгы болдуруп болур. Ол чорук болза, улустар аразынын хаваарылга байдалын онза чидгелдирип болур. Германияны катап чепсеглээр чорук чүгле Барыин болгаш Чөөн Европанын улустарынын эрге-ажыктарына, чүгле немец улустун бодунун эрге-ажыктарына удур эвес деп чүвени демделгезе чогуур.

АМЕРИКА ЕРҮНҮН «ДЕМОКРАТИЯЗЫ»

ПЕКИН. Лхасадан Синьхуа агентиленинн корреспондентинн улустун хосталга армиязынын кезектеринн Шигаитзаже киргенинн дугайын дамчыткан.

Улустун-хосталга армиязынын кезектеринн Шигаитзаже киргени

«Аткылажышкынары соксадыр-ын болгаш Кореянын девискээринге тайбынчыдылганы боттандырып, оон иштинде аткылажышкынарынн соксадырынн болгаш тайбынчыдылганы боттандырып чорударын хайгаараарынн талазы-биле аппараттын пункциязын болгаш төлээлекчилеринн составынн санын ажалдап кылыр» чугаалажырын-ге эгелеп кирген.

Бистин төлээлеринн 5 принципти кирип турар саналды кирген.

—Көрөм, Джон. Америкада ак кештиглер-биле кара кештиглернин дең эрелиг болур ч-ри база бар чүв-дир.

Кореяда болушкуннар

ПХЕНЬЯН. Кореянын Улус-Демократтыг республиказынын Улустун армиязынын Кол командчыларынын ноябрь 29-та медээлээни болза: Кореянын Улустун армиязынын катыжышкынары кыдат улустун эки-турачы кезектеринн сырый деткимчези-биле бүгү фронтуларга дайзынын атакаларын чедишкннинн ойтур шаап, оларнын динг күжүге болгаш техниказынга улуг чидиргилерин таварыштырып турар.

Барыин болгаш чөөн фронтуларга Улустун армиязынын катыжышкынары эрги туруштарына тус-тус

черлеринге ужур-дузаалыг тудуушкуннар чорударын ургүлчүлөп турар. Төп фронтта Чхольсонь районга болгаш Янгунчон соңгу талазынга дайзын аар артиллериянын болгаш дыка хөй санын танкаларга болгаш самолёттарга детжиткеш, Улустун армиязынын мурнуку камгалалында чугула дөрт бедиктерге калчаалыг атакаларын чоруткан. Улустун армиязынын күчүлүг удурланышкынынга дайзын таварышкыш, тулуушкун шөлүнгө 1500 ажыг өлгөн сектерин каапкаш аткаарлаан. (СЭТА).

Синьхуа агентилели Кореяда тайбынчыдылга чугаалажышкынарынн дугайында

ПЕКИН. Ноябрь 28. (СЭТА). Синьхуа агентилелинн корреспондентининнн Кэсондан медээлээп турары болза: Кореяда тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкынарыда төлээлери ноябрь 27-де корей шагы-биле эртенгинн II-шакта болган пленарлик хуралына кудуку комитеттин чедишкнн алган хун айтырынын ийги пунктунун дугайында дугуржулганы деткээн, а ол ышкаш ноябрь 27-де эртенгинн 10 шакта болган кудуку комитеттин хуралына хүдээп алган туруп турар хамаарылга шугумун өзугаар тургустунган шериг кызыгаарлаашкын шугумун база деткээн. Бир эвес 30 хүнеринн дургузунда шериг тайбынчыдылгазынын дугайында дугуржулгага ат салдынар болза, ол шийтпирлентинген дугуржулганы өзугаар тургустунган шериг кызыгаарлаашкын шугуму өскертинмес болур.

Ынчалза-даа өске таланн төлээлери аткылажышкынарын соксадырынн тодаргай кемчелеринден ангыда хун айтырынын үшкү пунктунун кол айтыры болза, хайгаарал аппараттын тургузары болур деп медээлээ болгаш тайбынчыдылга үезинде Кореяда бодунун чепсектиг күштеринн болгаш оон чепсек-херекселенинн санын кайы-даа тала көвүдетпес ужурулуг, ыначаз хайгаарал талазы-биле аппарат болгаш оон инспектор бөдүктеринн Кореянын бүгү кезектеринге хостуг кирер эргелиг болур деп олар санал кириген.

Кореянын Улус армиязынын болгаш кыдат улус эки-турачыларынын төлээлеринын баштын генерал Нам Ирнин айтыканы болза, тайбынчыдылга дугайында дугуржулганы дүрген чарары болза, бистин таланн үргүлчү болгаш кызымакайы-биле чедишкнн ап турган сорулгалы болур. Ынчангаш бир эвес ийи тала ийити күштү үндүрер болза, 30 хүнеринн дургузунда шериг тайбынчыдылгазынын дугайында дугуржулганы чедишкнн ап болурунун бүгү аргалары бар.

Бистин төлээлеринн айтыканы болза, хайгаарал талазы-биле төлээлкен аппарат шериг тайбынчыдылгазынын негелдээзиннн күүседээзинн ханынарыннн хүлээлгези-биле кызыгаарлатынар ужурулуг. Шериг күжүн улгартырынн болдурбас дугайында өске таланн саналын Кореядан бүгү даштыкы шеригинн үндүрер деп айтырыгы-биле кады шериг тайбынчыдылгазы боттанганынн соонда элээн улуг төлээлекчилеринн хуралына чугаалажып көөр ужурулуг. Шериг тайбынчыдылгазынын дугайында дугуржулганы чедишкнн алыр сорулгалы ол айтырыгы конференцияга шийтпирлеп шыдаптынас дээш.

Ийи таланн дугуржулга чедишкнн алганынга хамаарышкан шериг кызыгаарлаашкын шугуму моон адаанда айткан черлеп эртен: Кэсондан мурнуу талаже 5 километр хире черде турар пунктуда чөөн-талакы эриктен Кам хөлдү тавартып мурнуу-барынын талада Наган хеминн эринин дургаар Чанхандан чөөн талаже, мурнуу-барынын талада Муңдында мурнуу талаже элгир. Оон соонда барынын талада Пеньямдонь угланышкыкчане чоруур. Оон ынай соңгу талада Соньоньун мурнуу талазында бир километрде турар пунктже чоруур, оон соонда барынын талаже Пукхандын хеминн тавартып эртен, Кисоньдан мурнуу талаже эртен. Оон улуг эвес хеминн эринн дургаар мурнуу-барынын талада Каенжинге, оон база-ла барынын талада Кимхваньынн соңгу талазында 2 километрде турар пунктуга чеди, база-ла барынын таладан Моквандоньун мурнуу талазында чартык километрде болгаш Чхольсоньинн соңгу талазында чеди километр хире черде турар пунктуга чеди, оон соонда Очхоксаньин, Кигонин, Кабунин, Пеньчхоньын тавартып эртен, оон соонда мурнуу-барынын талада Панымынхоньун көвүрүңчө, оон ынай мурнуу-тала угланышкынында Сачонь хеминн эринн дургаар Имчжиньон хеминн аксынга чедер.

Ийи таланн дугуржулга чедишкнн алганынга хамаарышкан шериг кызыгаарлаашкын шугуму моон адаанда айткан черлеп эртен: Кэсондан мурнуу талаже 5 километр хире черде турар пунктуда чөөн-талакы эриктен Кам хөлдү тавартып мурнуу-барынын талада Наган хеминн эринин дургаар Чанхандан чөөн талаже, мурнуу-барынын талада Муңдында мурнуу талаже элгир. Оон соонда барынын талада Пеньямдонь угланышкыкчане чоруур. Оон ынай соңгу талада Соньоньун мурнуу талазында бир километрде турар пунктже чоруур, оон соонда барынын талаже Пукхандын хеминн тавартып эртен, Кисоньдан мурнуу талаже эртен. Оон улуг эвес хеминн эринн дургаар мурнуу-барынын талада Каенжинге, оон база-ла барынын талада Кимхваньынн соңгу талазында 2 километрде турар пунктуга чеди, база-ла барынын таладан Моквандоньун мурнуу талазында чартык километрде болгаш Чхольсоньинн соңгу талазында чеди километр хире черде турар пунктуга чеди, оон соонда Очхоксаньин, Кигонин, Кабунин, Пеньчхоньын тавартып эртен, оон соонда мурнуу-барынын талада Панымынхоньун көвүрүңчө, оон ынай мурнуу-тала угланышкынында Сачонь хеминн эринн дургаар Имчжиньон хеминн аксынга чедер.

Хун айтырынын ийги пунктунун талазы-биле өзү барчмадаалана дугуржулганы чедишкнн алган, төлээлеринын пленарлик хуралы ам хун айтырынын үшкү пунктунун: «аткылажышкынары соксадыр-ын болгаш Кореянын девискээринге тайбынчыдылганы боттандырып, оон иштинде аткылажышкынарынн соксадырынн болгаш тайбынчыдылганы боттандырып чорударын хайгаараарынн талазы-биле аппараттын пункциязын болгаш төлээлекчилеринн составынн санын ажалдап кылыр» чугаалажырын-ге эгелеп кирген.

Ийи таланн дугуржулга чедишкнн алганынга хамаарышкан шериг кызыгаарлаашкын шугуму моон адаанда айткан черлеп эртен: Кэсондан мурнуу талаже 5 километр хире черде турар пунктуда чөөн-талакы эриктен Кам хөлдү тавартып мурнуу-барынын талада Наган хеминн эринин дургаар Чанхандан чөөн талаже, мурнуу-барынын талада Муңдында мурнуу талаже элгир. Оон соонда барынын талада Пеньямдонь угланышкыкчане чоруур. Оон ынай соңгу талада Соньоньун мурнуу талазында бир километрде турар пунктже чоруур, оон соонда барынын талаже Пукхандын хеминн тавартып эртен, Кисоньдан мурнуу талаже эртен. Оон улуг эвес хеминн эринн дургаар мурнуу-барынын талада Каенжинге, оон база-ла барынын талада Кимхваньынн соңгу талазында 2 километрде турар пунктуга чеди, база-ла барынын таладан Моквандоньун мурнуу талазында чартык километрде болгаш Чхольсоньинн соңгу талазында чеди километр хире черде турар пунктуга чеди, оон соонда Очхоксаньин, Кигонин, Кабунин, Пеньчхоньын тавартып эртен, оон соонда мурнуу-барынын талада Панымынхоньун көвүрүңчө, оон ынай мурнуу-тала угланышкынында Сачонь хеминн эринн дургаар Имчжиньон хеминн аксынга чедер.

Хун айтырынын ийги пунктунун талазы-биле өзү барчмадаалана дугуржулганы чедишкнн алган, төлээлеринын пленарлик хуралы ам хун айтырынын үшкү пунктунун: «аткылажышкынары соксадыр-ын болгаш Кореянын девискээринге тайбынчыдылганы боттандырып, оон иштинде аткылажышкынарынн соксадырынн болгаш тайбынчыдылганы боттандырып чорударын хайгаараарынн талазы-биле аппараттын пункциязын болгаш төлээлекчилеринн составынн санын ажалдап кылыр» чугаалажырын-ге эгелеп кирген.

Ийи таланн дугуржулга чедишкнн алганынга хамаарышкан шериг кызыгаарлаашкын шугуму моон адаанда айткан черлеп эртен: Кэсондан мурнуу талаже 5 километр хире черде турар пунктуда чөөн-талакы эриктен Кам хөлдү тавартып мурнуу-барынын талада Наган хеминн эринин дургаар Чанхандан чөөн талаже, мурнуу-барынын талада Муңдында мурнуу талаже элгир. Оон соонда барынын талада Пеньямдонь угланышкыкчане чоруур. Оон ынай соңгу талада Соньоньун мурнуу талазында бир километрде турар пунктже чоруур, оон соонда барынын талаже Пукхандын хеминн тавартып эртен, Кисоньдан мурнуу талаже эртен. Оон улуг эвес хеминн эринн дургаар мурнуу-барынын талада Каенжинге, оон база-ла барынын талада Кимхваньынн соңгу талазында 2 километрде турар пунктуга чеди, база-ла барынын таладан Моквандоньун мурнуу талазында чартык километрде болгаш Чхольсоньинн соңгу талазында чеди километр хире черде турар пунктуга чеди, оон соонда Очхоксаньин, Кигонин, Кабунин, Пеньчхоньын тавартып эртен, оон соонда мурнуу-барынын талада Панымынхоньун көвүрүңчө, оон ынай мурнуу-тала уг